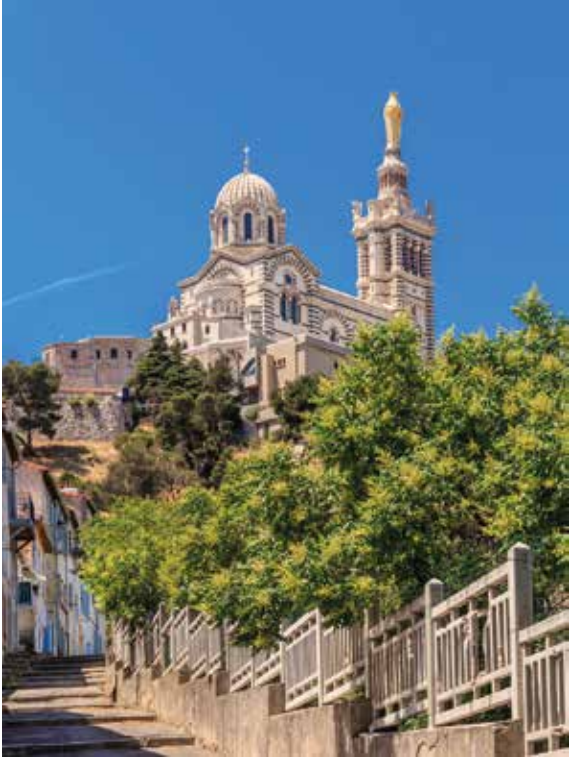

Provence

De trap naar de Notre-Dame-de-la-Garde in Marseille
Flavio Vallenati/Stock

De regio's van deze gids:

(zie de kaart aan de binnenzijde van het omslag)

1 Marseille en omgeving	blz. 83
2 Aix-en-Provence en Sainte-Victoire	blz. 185
3 Arles en de Camargue	blz. 215
4 De Alpilles en de Montagnette	blz. 251
5 Avignon en het Pays des Sorgues	blz. 299
6 Orange en omgeving	blz. 341
7 Het Comtat Venaissin en de Ventoux	blz. 375
8 De Luberon en omgeving	blz. 406

Inhoud

NIET TE MISSEN

Een keuze uit de mooiste plekjes ... 6

DE REIS VOORBEREIDEN

Reistips 12

NAAR DE PROVENCE

Met de auto 15

Met de trein 15

Met het vliegtuig 16

VOOR HET VERTREK

Klimaat 17

Nuttige adressen 17

Overnachten 18

Uit eten 19

DE PROVENCE VAN A TOT Z

Rubrieken
in alfabetische volgorde 20

MET HET GEZIN

Bezienswaardigheden
en activiteiten 26

MEMO

Evenementen 28

Leestips 30

DE PROVENCE ONDER DE LOEP

TRADITIES EN HET GOEDE LEVEN

Ritme van het leven 36

Een vleugje folklore 37

Kerst in de Provence 38

Traditionele stierengevechten 39

Gastronomie 40

GESCHIEDENIS

Oudheid 46

Chronologie 48

ECONOMIE

De 'tuin van Frankrijk' 53

Perspectieven voor de toekomst 53

NATUUR EN LANDSCHAP

Gevarieerd landschap 55

Flora 57

Fauna 58

Milieu 59

KUNST EN CULTUUR

Architectuur 61

ABC van de architectuur 63

Decoratieve kunst 70

Schilderkunst 72

Literatuur 73

Film 75

Bekende persoonlijkheden 75

Volg de voetsporen van... 78

STEDEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 MARSEILLE EN OMGEVING

Marseille	84
<i>Marseille door de eeuwen heen</i>	96
De calanques	129
<i>De calanques, een kwetsbaar paradijs</i>	132
Cassis	138
La Ciotat.....	144
De Côte Bleue	150
Martigues.....	156
Aubagne	166
Massif de la Sainte-Baume.....	175

2 AIX-EN-PROVENCE EN SAINTE-VICTOIRE

Aix-en-Provence	186
<i>Groei en bloei van Aix-en-Provence</i>	190
Montagne Sainte-Victoire	209

3 ARLES EN DE CAMARGUE

Arles	216
<i>Arles in grote lijnen</i>	218
De Camargue	234
<i>Landschap van de Camargue</i>	238

4 DE ALPILLES EN DE MONTAGNETTE

Salon-de-Provence.....	252
Saint-Rémy-de-Provence	261
De Alpilles	271
<i>Olijfboom en olijfolie</i>	276
Les Baux-de-Provence.....	280
<i>De lotgevallen van Les Baux</i>	281
Tarascon.....	287

**RAADPLEEG VOOR
IEDERE PLAATS ONS
ADRESBOEKJE**

5 AVIGNON EN HET PAYS DES SORGUES

Avignon	300
Villeneuve-lez-Avignon	324
L'Isle-sur-la-Sorgue	332
Fontaine-de-Vaucluse	336

6 ORANGE EN OMGEVING

Théâtre Antique d'Orange.....	342
<i>Orange en Nederland</i>	344
Valréas	354
Vaison-la-Romaine	359
<i>Voor- en tegenspoed in Vaison</i>	361
Dentelles de Montmirail.....	369

7 HET COMTAT VENAISIN EN DE VENTOUX

Carpentras	376
<i>Carpentras en het Comtat Venaissin</i>	379
Pernes-les-Fontaines	386
Venasque.....	390
Mont Ventoux.....	392
Sault	399

8 DE LUBERON EN OMGEVING

Apt	408
Het Luberonmassief.....	413
<i>Een beschermde regio</i>	418
Roussillon	431
Gordes.....	437
De Abbaye de Sénanque	441
Cavaillon	444
Pays d'Aigues	450
De Abbaye de Silvacane	458
Manosque	461
Forcalquier.....	469

Woordenlijst	480
Register	492
Kaarten en plattegronden	501

Niet te missen

De Vieux Port★★★ van **Marseille**★★★★;
welkom in de stad van de Phocaeërs
(blz. 90)

De calanques★★★★ van Marseille,
een fraai samenspel van rotsen en
water (blz. 129)

Een keuze uit de mooiste plekjes

Aix-en-Provence★★★ met zijn mooie herenhuizen (blz. 186)

Les Baux-de-Provence★★★, een middeleeuws plaatsje in het hart van de Alpilles (blz. 280)

Het Théâtre Antique d'Orange★★★, imposant overblijfsel van de Romeinse aanwezigheid in de Provence (blz. 342)

Musée de l'Arles Antique★★★,
de oudheid prachtig in beeld
gebracht (*blz. 226*)

De Camargue★★★: een gebied rijk
aan water en vogels (*blz. 234*)

De Montagne Sainte-Victoire★★★, geschilderd door Cézanne en geliefd bij wandelaars (blz. 209)

De Abbaye de Sénanque★★, spiritualiteit in de Luberon te midden van de lavendel (blz. 441)

Het Palais des Papes★★★, 14de-eeuwse pauselijke pracht en praal in **Avignon**★★★ (blz. 302)

Fotografie:

Blz. 6: J.-D. Sudres/hemis.fr (boven); Horst Gerlach/iStock (onder);

Blz. 7: C. Moirenc/hemis.fr (linksboven); Arco/R & S Hoffma/Arco Images/age fotostock (rechtsboven); C. Philippe/ArTerra Picture Library/age fotostock (onder);

Blz. 8: Rémi Bénali/CG 13/(boven); Jeroen Peys/iStock (onder);

Blz. 9: G. Mooney/DAMON/age fotostock (linksboven); lillispotography/iStock (rechtsboven); R. Cintract/hemis.fr (onder).

De Provence van A tot Z

Uitgebreide documentatie vindt u bij het Comité Régional en bij de Comités Départementaux de Tourisme (zie blz. 17).

BERGBEKLIMMEN

Met ruim 200 km aan klimroutes is **Bouches-du-Rhône** het best voorziene departement van Frankrijk. De aantrekkelijke calanques en de bergtoppen van de Sainte-Victoire trekken de meeste klimmers, maar er zijn ook prachtige routes in het Massif de la Sainte-Baume, de Alpilles en de Garlaban.

In de **Vaucluse** zijn de rotswanden van de Dentelles de Montmirail of de kliffen van Buoux, Venasque, Fontaine-de-Vaucluse en Oppède-le-Vieux geschikte klimplekken. **www.ffme.fr** – Op de website van de Franse federatie vindt u locaties, kaarten en technische beschrijvingen.

DUIKEN

Ruim 250 duikplekken en meer dan 80 wrakken maken van de Provençaalse kust een geliefde bestemming. Duiken kan in **Marseille** (zie *aldaar*) en in de **calanques** (zie *De calanques, Cassis en De Côte Bleue*), maar ook in **La Ciotat** (zie *aldaar*), in het Parc Naturel Aquatique du Mugel.

 Duikers kunnen diverse **bijzondere plekken** verkennen: scheepswrakken zoals dat van de *Chaouen*, een Marokkaans vrachtschip dat verging bij het Île du Planier (voor de kust van Marseille); de *Drôme*, een wrak op 51 m diepte; of het in 1903 gezonken passagiersschip

Liban voor het Île Maire. Verder zijn er mooie natuurgebieden zoals Les Impériaux, bekend om de enorme rode hoornkorallen; La Cassidaigne, een zone aan de voet van een vuurtoren op ongeveer 6 km van Cassis, waar het krioelt van de vissen; of het Île Verte bij La Ciotat, een gebied dat rijk is aan vis en onderwaterflora.

Fédération Française d'Études et de Sports Sous-Marins – **www.ffesm.fr**. Informatie over duiken en onderwaterwandelen.

FIETSEN EN MOUNTAINBIKEN

In de Vaucluse

In dit departement kunt u kiezen uit een vijftigtal routes en rondritten: langs de Dentelles de Montmirail, de Enclave des Papes, de wijngaarden van de Côtes du Rhône, en door de Luberon. Voor ervaren wielrenners is er de Mont Ventoux (zie *onder de afzonderlijke namen*).

 De beklimming van de Mont Ventoux mag zeker niet onderschat worden. Het is een lastig parcours dat een serieuze voorbereiding vereist.

In de gratis gids *Loisirs de plein air*, verkrijgbaar bij de toeristenbureaus in de regio, vindt u naast andere openluchtactiviteiten een aantal fietsroutes. U kunt deze ook downloaden via de website van het Comité de Tourisme (zie blz. 18).

www.provence-a-velo.fr – Een site waar u niet omheen kunt! Alle fiets- en mountainbikeroutes om te downloaden en een schat aan praktische informatie. Vanuit het departement zijn richtlijnen opgesteld voor de

DE PROVENCE VAN A TOT Z

ontvangst van fietstoeristen en er is een netwerk van adressen met een kwaliteitslabel, waar u uitstekend terecht kunt (hotels, fietsenverhuur, restaurants enz.).

www.escapado.fr – Routes om te downloaden van de website van de Association pour le Développement du Haut Vaucluse.

In de Bouches-du-Rhône

Een kaart met alle routes (fietsen en mountainbiken) is gratis verkrijgbaar bij het Comité Départemental de Tourisme (zie blz. 17). Op hun website, pagina 'Documentation', vindt u een dertigtal beschrijvingen van fiets- en mountainbikeroutes die u kunt downloaden.

Er zijn ook lokale initiatieven, zoals het netwerk **Vélo Loisir Provence** (zie blz. 429), dat bewegwijzerde routes door de Luberon verzorgt en veel goede tips heeft voor mooie dagtochten.

 Mogelijkheden om op vlak terrein te fietsen vindt u vooral in de **Camargue** (zie *aldaar*).

GOLF

De **Golf Pass Provence** geeft het hele jaar toegang tot 16 regionale golfterreinen.

 www.golfpass-provence.com.

 In Les Baux-de-Provence heeft hotel Le Domaine de Manville in 2015 de eerste ecologische golfbaan van de Provence geopend (18 holes).

KANOËN EN KAJAKKEN

Op rivieren

In de Provence kunt u kajakken en kanoën op de **Sorgue** (zie *Fontaine-de-Vaucluse*) en op de **Petit Rhône** (zie *Camargue*).

Op zee

Per zeekajak kunt u mooie tochten maken naar de **calanques** (kreeken) (zie *Cassis, La Ciotat en Marseille*) of de Côte Bleue (inl. bij het toeristenbureau van Martigues – zie *aldaar*).

Fédération Française de Canoë-Kayak – **www.ffck.org**. Informatie over mogelijkheden en veiligheid.

MARKTEN

De bekendste markten staan beschreven in het 'Adresboekje' bij elke stad of streek in deze gids.

 Op een **boerenmarkt** vindt u uitsluitend boeren die producten van hun eigen bedrijf verkopen.

Truffelmarkt

Van half november tot half maart.

Carpentras – Vrijdag om 9.00 u. Markt voor mensen uit het vak en particulieren.

Richerenches – Zaterdag om 10.00 u. Groothandelsmarkt en gewone markt voor particulieren.

MEDIA

Kranten en tijdschriften

De belangrijkste regionale **dagbladen** zijn *La Provence* (**www.laprovence.com**) en *La Marseillaise* (**www.lamarseillaise.fr**) voor de Bouches-du-Rhône, de *Vaucluse Matin* voor de Vaucluse en *Le Dauphiné Libéré* (beide **www.ledauphine.com**) voor de Drôme en de Alpes-de-Haute-Provence. Deze kranten hebben ook lokale edities. Regionale **tijdschriften**: *Le Ravi* (**www.leravi.org**) is een satirisch maandblad dat zijn eigen licht werpt op de regionale realiteit; *Terre de Provence* (**www.terre-provence-mag.com**) is een tweemaandelijks tijdschrift met reportages over erfgoed en het leven in de Provence.

Er verschijnen ook **gratis kranten** met informatie over culturele activiteiten en het uitgaansleven, zoals het weekblad *Ventilo* (**www.journalventilo.fr**), de tweemaandelijks bladen *Sortir Marseille Provence* (**www.marseille.sortir.eu**) en *À nous Marseille-Aix* (**www.anousaixmarseille.fr**), en de bladen *César* (**www.cesar.fr**) en *Zibeline* (**www.journalzibeline.fr**).

Televisie

France 3 Méditerranée (<http://mediterranee.france3.fr>), het regio-kanaal van France 3, besteedt veel aandacht aan de lokale actualiteit, vooral tussen 19.00 en 20.00 u.

Ook via **TV Sud Marseille** (www.mediasdusud.fr), via de satelliet en de kabel blijft u op de hoogte van het nieuws uit de regio.

Liefhebbers van voetbal (of beter gezegd van Olympique Marseille) kunnen alle wedstrijden en laatste berichten over hun club volgen op **OM TV** (www.om.net).

Mativi Marseille toont reportages over de stad en de omgeving op www.mativi-marseille.fr.

Radio

De zenders van de Provence, **France Bleue Provence**, **France Bleue Vaucluse** en **France Bleue Drôme**, vallen onder het netwerk van Radio France.

Marseille heeft een groot aantal lokale radiostations, zoals **Radio Grenouille** (88.8 FM, www.grenouille888.org), dat bijzonder wordt gewaardeerd om zijn muziek-programmering en onafhankelijke opstelling, en **Radio Galère**, een zender die zeer betrokken is bij de plaatselijke gemeenschap (88.4 FM, www.radiogalere.org).

NOODGEVALLEN

Politie – ☎ 17.

Brandweer – ☎ 18 of 112.

Ambulancedienst – ☎ 15.

SOS Médecins (artsen) – ☎ 36 24 (€ 0,12/min).

Antigifcentrum – ☎ 04 91 75 25 25 (Marseille).

PLEZIERVAART

De meeste kustplaatsen hebben een haven met goede voorzieningen en met speciale aanlegplaatsen voor passanten.

🌐 www.ffports-plaisance.com.

De toeristenbureaus beschikken

over alle contactgegevens van de *capitaineries* (havenmeesters).

RONDLEIDINGEN

In veel plaatsen worden stads-wandelingen aangeboden. In de grote steden vaak het hele jaar door, in de kleinere steden alleen tijdens het hoogseizoen. Informatie vindt u bij de toeristenbureaus. Vergeet niet te reserveren als dat nodig is, in de zomerperiode zijn de rondleidingen snel volgeboekt.

Raadpleeg ook de rubriek 'Inlichtingen' aan het begin van de beschrijvingen van steden en streken in deze gids, waarin stadswandelingen en rondleidingen worden vermeld die wij de moeite waard vinden.

Villes et Pays d'Art et d'Histoire

Onder dit door het ministerie van Cultuur en Communicatie toegekende label vallen 167 Franse steden en streken die hun architectuur en erfgoed actief beheren en onder de aandacht brengen, en daaromheen activiteiten organiseren. U kunt er deelnemen aan algemene en thematische rondleidingen (van anderhalf uur of langer) door gidsen-vertellers en erfgoedambassadeurs. Voor de kinderen zijn er ontdekkingstochten en workshops rondom het erfgoed (wo, za en in de schoolvakanties).

In de Provence dragen **Arles**, **Martigues**, **Pays de la Provence Verte**, **Pays de Carpentras** en het **graafschap Venaissin** dit label.

Inlichtingen bij de toeristenbureaus van deze steden en streken.

🌐 www.vpah.culture.fr.

SOUVENIRS

Onze selectie van adressen van winkels en ateliers vindt u in het 'Adresboekje' aan het eind van de beschrijvingen van de belangrijkste plaatsen en streken in deze gids.

Lekkernijen

Het is beslist de moeite waard om streekproducten mee naar huis te nemen, die voor wat zon op tafel kunnen zorgen. Het is moeilijk om verse producten mee te nemen, zoals meloen uit Cavaillon of aardbeien uit Carpentras, maar in de delicatessenwinkels zijn kruiden en verpakte streekproducten te koop die langer houdbaar zijn, zoals de heerlijke **tapenade** (en wat daarvan gemaakt wordt), **anchoïade**, **worstjes** uit Arles of **terrines de taureau** voor bij de borrel. **Olijfolie** uit Aix, Nyons of de Vallée des Baux-de-Provence en **truffels** uit Carpentras of Richerenches geven smaak aan diverse gerechten. **Ratatouille**, **rijst uit de Camargue** of de **fijne spelt** uit Sault smaken prima bij vlees- en visgerechten.

Liefhebbers van zoetigheid komen aan hun trekken met de **navettes** uit Marseille en de **croquants** van Arles, de **calissons** uit Aix-en-Provence, de **papelines** van Avignon, **gekonfijte vruchten** uit Apt, **berlingots** van Carpentras en **nougat** uit Saint-Didier en Sault.

Tot slot kunt u uw drankvoorraad aanvullen met de onvermijdelijke **pastis**, maar ook met wijn uit de talloze wijnkelders die de Provence rijk is.

Voor het huis

Aardewerk, keramiek, 'santons' – **Aubagne** is hét regionale centrum, waar naar eeuwenoud gebruik in zo'n twintig ateliers de pottenbakkerskunst nog wordt beoefend. Er worden tuinartikelen verkocht (bloempotten), traditioneel gebruiksaardewerk (vaatwerk) en eigentijdse creaties.

De santons (figuurtjes voor de kerststal) zijn nog steeds een belangrijk product van deze regio en het zijn leuke souvenirs om thuis een Provençaals accent te geven aan uw interieur of kerststal. Ze zijn te koop bij de vele ambachtslieden

in **Aubagne**, **Aix-en-Provence** en **Marseille**, waar u meestal ook het atelier kunt bezoeken.

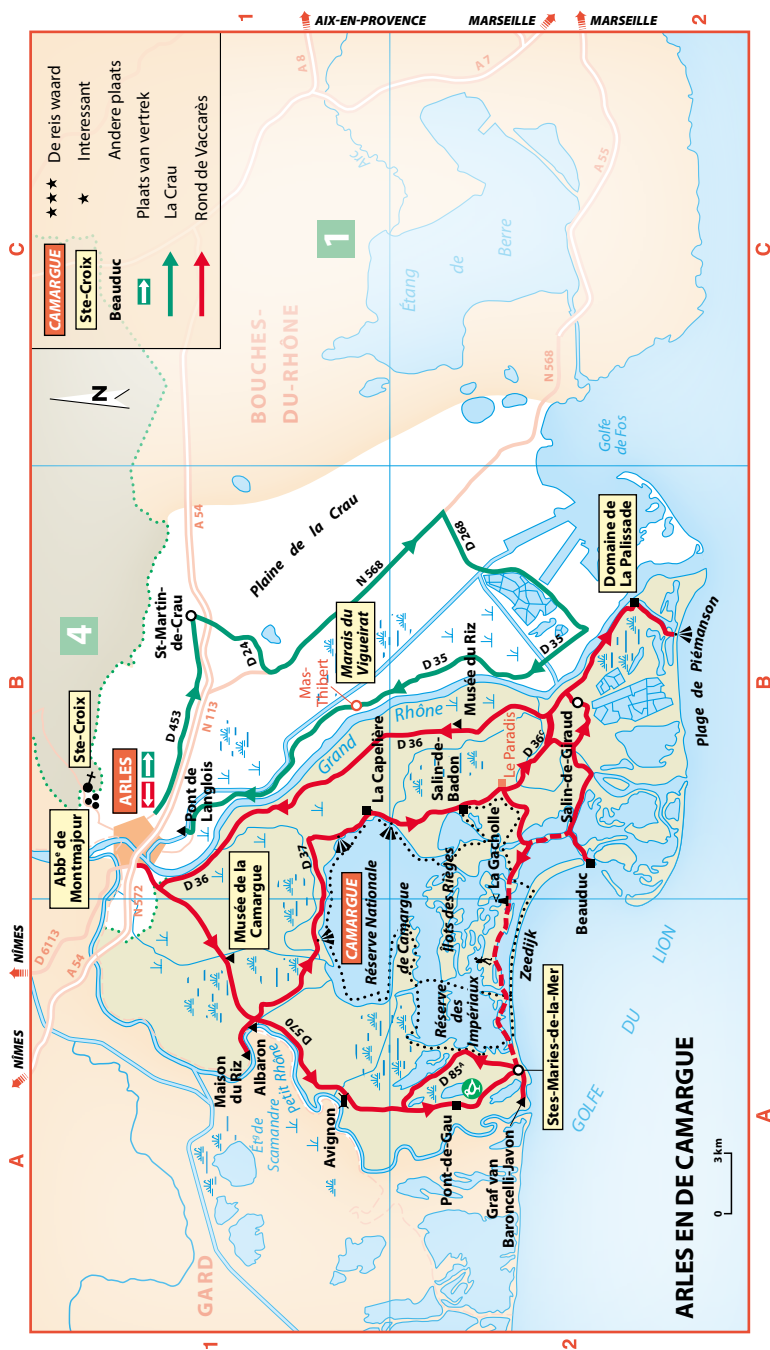
Provençaalse stoffen – Overal in winkeltjes en op markten zijn Provençaalse stoffen te vinden, kleurig bedrukt katoen en geborduurde *boutis* (quilts). **Souleiado** (www.souleiado.com) is de bekendste producent, met winkels in Aix-en-Provence, Arles, Avignon, Cassis, Marseille, Saint-Rémy, Les Saintes-Maries-de-la-Mer en vooral in Tarascon, waar het museum staat, dat is ingericht in een voormalige textielfabriek.

Zeep – Dit traditionele natuurproduct komt tegenwoordig steeds meer in zwang. Het wordt verkocht in blokken van 600 gram (voor de echte liefhebber), in stukjes of vloeibaar, en is verkrijgbaar in allerlei kleuren en geuren (honing, lavendel, jasmijn, kaneel enz.). Het is overal in de Provence te koop, maar in **Marseille** zijn zelfs gespecialiseerde winkels te vinden die alleen zeep verkopen. In **Salon-de-Provence** betaalt u bij de laatste twee zeepziederijen die nog in bedrijf zijn de inkoopprijs.

TOCHTEN TE PAARD

Niet alleen ervaren ruiters kunnen genieten van de talloze mogelijkheden om er met een paard opuit te trekken in de Provence, en dan met name in de Camargue, het Pays d'Aix, de Luberon, het Pays de Forcalquier en de Montagnette. Er zijn talrijke maneges en boerderijen waar paarden te huur zijn voor uitstapjes variërend van een rit van een uur tot een trektocht van een week.

Comité Régional de Tourisme Équestre de Provence – www.crte-de-provence.fr. Hier vindt u vier trektochten door de Bouches-du-Rhône en drie door de Vaucluse, met links naar de aanbieders. Voor ieder departement zijn er interactieve kaarten met ruiterverenigingen.

Arles en de Camargue **3**

Michelinkaart 340 – Bouches-du-Rhône (13)

 ARLES★★★ EN RONDRIT

216

 DE CAMARGUE★★★: RONDRIT

234

Arles

52.510 inwoners – Bouches-du-Rhône (13)

Waar komt toch die magische sfeer in Arles vandaan? Het speciale licht dat Van Gogh zo fascineerde? De helderblauwe, bijna doorzichtige, door de mistral schoongeblazen hemel? Het indrukwekkende architecturale erfgoed van de Kelten, de Romeinen en hedendaagse bouwmeesters? Of de smeltkroes van culturen? De stad van Camargue en Provence, van Roma en Parijzenaars, van boeren en intellectuelen, heeft moeiteloos de opeenvolgende immigratiestromen verwerkt. De nieuwkomers hebben haar identiteit vormgegeven en ze leven nu allemaal samen op dit 'kruispunt van het zuiden'. Arles is meer dan een stad, het is een gemoedstoestand, die nog sterker tot uiting komt tijdens de bruisende *ferias* (volksfeesten).

ADRESBOEKJE: BLZ. 230

Overnachten, uit eten, winkelen, sport en ontspanning enz.

INLICHTINGEN

Toeristenbureau – Plattegrond II 3

(blz. 221) - Espl. Charles-de-Gaulle - 13200 Arles - ☎ 04 90 18 41 20 - www.arlestourisme.com - april-sept.: 9.00-18.45 u; okt.: 9.00-17.45, zo, feestd. 10.00-13.00 u; rest v.h. jaar: 9.00-16.45 u, zo, feestd. 10.00-13.00 u - *gesl. 1 jan., 25 dec.*

Bezienswaardigheden en musea –

☎ 04 90 18 41 20 - www.arlestourisme.com. Met de Pass Avantage (€ 15/6 maanden) hebt u verder gratis toegang tot alle bezienswaardigheden en musea van de stad; met de Pass Liberté (€ 11/1 maand) is dat beperkt tot een museum en vier bezienswaardigheden.

Rondleidingen – *Inlichtingen en kaartverkoop in het toeristenbureau.* Het hele jaar door worden er historische rondleidingen door het stadscentrum, diverse thematische rondleidingen en andere activiteiten georganiseerd.

LIGGING

Regiokaart B1 (blz. 214)

Vanaf de snelweg komt u direct op de Boulevard des Lices, de drukste verkeersader van Arles, die langs de

zuidelijke muren van de oude stad loopt.

PARKEREN

Blijf liever weg uit de wirwar van straatjes in het oude centrum. Er zijn parkeerterreinen langs de Boulevard G.-Clemenceau, bij de afrit van de snelweg, langs de Rhône en langs de doorgaande wegen rond de oude stad. Er is een treinverbinding tussen Arles en Avignon (20 min.) en Marseille (50 min.). Het station ligt op 10 minuten lopen van het centrum.

AANRADERS

De Romeinse en roomaanse monumenten (Unesco-erfgoed); het Musée Départemental de l'Arles Antique.

MET KINDEREN

Het Musée Départemental de l'Arles Antique, waar kinderen vooral onder de indruk zullen zijn van een borstbeeld van Caesar en van het Romeinse Rhôneschip; het Écomusée de la Crau en het moeras van de Vigueirat; het Festival Antique Arelate in augustus, met een optocht in Romeinse kleding en gladiatoren-gevechten.

ARLES IN 2 DAGEN

Dag 1

Bekijk de belangrijkste monumenten van de stad: begin met het amfitheater en het antieke theater, gebruik vervolgens de lunch op een van de vele terrasjes op de Place du Forum. Bezoek 's middags het Musée Réattu en het Musée de l'Arles Antique.

Dag 2

Ga 's morgens, afhankelijk van uw voorkeur en de dag van de week, naar de markt op de Lices (za) of aan het eind van de middag naar een *corrida* (wo en vr om 17.30 u in het hoogseizoen). Of bezoek het religieuze erfgoed van Arles, en dan vooral de kerk en de kloostergang van de Saint-Trophime. Ga tot slot naar de Alyscamps.

Wandelen

HET OUDE STADSCENTRUM **Plattegrond II (blz. 221)**

► *Wandeling in groen aangegeven op de plattegrond (zie blz. 221) – reken op een dag.*

Als u op zaterdagmorgen komt, dan is er markt op de **Boulevard des Lices** en niets is zo geschikt om de sfeer van Arles op te snuiven. De kleurrijke kraampjes staan onder de hoge platanen langs de cafeterrasjes. Op andere momenten is deze boulevard nauwelijks de moeite waard.

De oude binnenstad is bereikbaar via de lieflijke Jardin d'Été en de **Rue Porte-de-Laure**, met zijn talloze restaurants. Iets verder ligt het amfitheater, terwijl aan de linkerkant, tussen de pijnbomen en de larixen, de zuilen van het antieke theater te zien zijn. De rustige wijk tussen de Rue Porte-de-Laure en de stadswallen heeft heel wat verrassingen in petto. De gerestaureerde huizen vertonen prachtige, architectonische details met hier een waterspuwer, daar een tweelichtvenster of een gevel met een gegroefde zuil.

★★ **Théâtre Antique** **Plattegrond II 3**

Rue de la Calade - ☎ 04 90 49 38 20 - www.patrimoine.ville-arles.fr - mei-sept.: 9.00-19.00 u; maart-april en okt.: 9.00-18.00 u; rest v.h. jaar: vraag inlichtingen - gesl. 1 jan., 1 mei, 1 nov., 25 dec. - rondleidingen op afspraak - € 5,50 (tot 18 jaar € 4,60). Dit is een van de eerste stenen theaters die in de antieke wereld zijn gebouwd. Het dateert uit de 1ste eeuw v.C., dat wil zeggen uit de eerste fase van de urbanisatie van de Romeinse kolonie. Het is minder goed bewaard gebleven dan zijn illustere buurman, het amfitheater. Er is wat verbeeldingskracht voor nodig om te zien hoe 10.000 toeschouwers zich hier verdrongen om te kijken naar de tragedies, komedies en pantomimes, die werden opgevoerd ter ere van de goden. In de loop van de tijd zijn de stenen gebruikt voor andere gebouwen, totdat het volkomen verdwenen was. Het werd in 1827 'herontdekt' en daarna opgegraven.

Het theater had een diameter van 102 m. Anders dan dat in Orange, dat tegen een helling was gebouwd, rustte dit bouwwerk op een portico met 27 bogen, waarvan nog maar één travee resteert. Van de toneelmuur zijn twee schitterende zuilen bewaard gebleven, die samen met de prachtige groene omgeving een romantische sfeer creëren. Het toneel, de gleuf voor het gordijn, de orkestbak en een gedeelte van de tribune zijn nog te zien. De antieke traditie is nieuw leven ingeblazen en in de zomer worden hier weer toneelstukken opgevoerd. Rechts van het amfitheater komt men op het kerkplein van de romaanse kerk de **Notre-Dame-de-la-Major**, een van de belangrijkste trefpunten van de broeder-

Arles in grote lijnen

ARLES EN MARSEILLE

Op deze plaats hadden de Liguriërs een oppidum gebouwd, Théliné, dat in de 6de eeuw v.C. door de Grieken uit Marseille werd veroverd. Al gauw werd het **Arelate** genoemd, 'vesting bij het moeras'. De eerste bloeiperiode ving aan toen consul Marius in 104 v.C. een kanaal liet aanleggen voor de scheepvaart tussen de Rhône en de Golfe de Fos. Nadat Marseille in 49 v.C. was ingenomen door Caesar, kon Arles zich ontwikkelen tot een welvarende Romeinse kolonie. De stad lag op het kruispunt van zeven grote handelswegen en had een belangrijke zee- en binnenhaven.

EEN ROMEINSE KOLONIE

Als dank voor de hulp bij de bouw van oorlogsschepen tegen Pompeius maakte Caesar Arles tot een Romeinse kolonie voor de veteranen van het zesde legioen. Arles kreeg toestemming een muur om de 40 ha van de officiële stad op te trekken. Er werden een forum, tempels, een basilica, thermen en een theater gebouwd. Een aquaduct zorgde voor aanvoer van schoon water uit de Alpilles. Aan het einde van de 1ste eeuw n.C. werd de stad uitgebreid met een amfitheater, scheepswerven en een woonwijk. Op de rechteroever van de Rhône, in Trinquetaille, vestigden zich zeelieden, binnenschippers en kooplui. Een scheepjesbrug verbond de beide oevers met elkaar.

🎨 In 2015 zijn in een villa uit de 1ste eeuw v.C. in **Trinquetaille** prachtige **fresco's** blootgelegd in de tweede pompejaanse stijl, een zeldzaamheid in Frankrijk. Hier is zonder meer een kunstenaar uit Italië aan het werk geweest. De opgraving, die nog niet afgerond is, zal zeker veel meer schatten aan het licht brengen, die over een paar jaar in het Musée Départemental de l'Arles Antique te bewonderen zullen zijn.

EEN GOUDEN TIJDPERK

Arles was een belangrijk nijverheidscentrum voor de productie van geweven stoffen, edelsmeedwerk, boten, sarcofagen en wapens, en de keizerlijke munt. De stad exporteerde graan, vlees, olijfolie en de donkere, zware wijn uit het Rhône-gebied, **vin de poix**, 'pek wijn', genoemd. Keizer **Constantijn** koos domicilie in de welvarende stad en in die periode breidde Arles zich nog verder uit. De keizer liet het noordwestelijke deel herinrichten en een keizerlijk paleis en de thermen bij La Trouille bouwen (nu Thermes de Constantin). In 395 werd in Arles de prefectuur van de Galliërs gevestigd; onder 'Galliërs' werden toen alle volkeren die ten westen van de Rijn woonden, bedoeld. Arles was ook een belangrijk religieus centrum dankzij het prestige van haar bisschoppen (onder wie de H. Cesarius).

DE NEERGANG

Tot in de 8ste eeuw betwistten Franken en Saracenen het land en toen Arles in de 9de eeuw de hoofdstad werd van het koninkrijk Arelat, waartoe Bourgondië en een deel van de Provence behoorde, was er niets meer over van haar vroegere grandeur. Pas in de 12de eeuw begon een opleving: de Duitse keizer **Frederik Barbarossa** liet zich in 1178 tot koning van Arles kronen in de net

Het amfitheater van Arles

J. A. Moreno/age fotostock

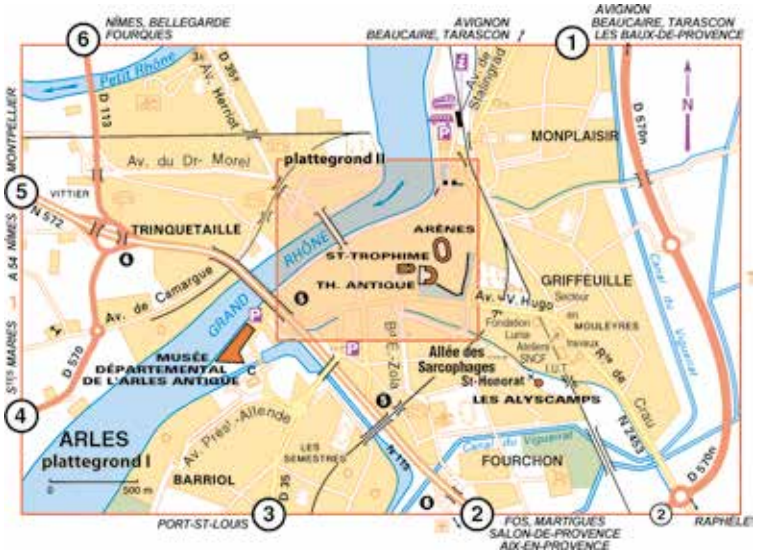
voltooide romaanse kathedraal Saint-Trophime. In 1239 erkenden de burgers van Arles het gezag van de graaf van Provence. Vanaf dat moment was het lot van Arles verbonden met dat van het graafschap. Op politiek gebied moest Arles buigen voor Aix en op economisch vlak voor Marseille. De stad behield een zekere mate van welvaart dankzij de handel en de irrigatie van de Crau, een droge vlakte, vanuit de Rhône, terwijl moeras werd drooggelegd. Maar de genadeslag was de aanleg van de spoorlijn, waarmee de scheepvaart op de achtergrond raakte. Tegenwoordig is Arles niet meer dan een marktplaats voor landbouwproducten uit de Camargue, de Crau en de Alpilles.

ARLES VANDAAG

In de 20ste eeuw kreeg de stad een nieuwe culturele dynamiek door de vestiging van de uitgeverijen Actes Sud en Harmonia Mundi, het Centre de Conservation du Livre en de École Nationale de la Photographie. Arles profiteerde ook volop van het toenemende toerisme in de Camargue, die bij de stad begint. In 2011 werd gevierd dat de Gallisch-Romeinse monumenten al dertig jaar op de Werelderfgoedlijst van Unesco stonden, en het merendeel van de musea van de stad onderging de afgelopen jaren een grondige renovatie.

Maar de stad zit nog steeds niet stil. Er is een enorm project opgezet om het verlaten industrieterrein met de **Ateliers SNCF** opnieuw in te richten, nu als kunstcentrum met internationale allure, gefinancierd door de Zwitserse mecenas Maja Hoffmann. In de opgeknapte werkplaatsen van de SNCF vinden nu tentoonstellingen plaats van de Rencontres Internationales de la Photographie. In 2014 is begonnen met de bouw van een toren van 56 m hoog, een ontwerp van Frank Gehry, die in 2018 klaar moet zijn om het geheel te bekronen.

ARLES EN DE CAMARGUE

schap van de *gardianen*, de veehoeders. Vanaf een terras kunt u genieten van het uitzicht, met op de voorgrond de daken met romaanse dakpannen in een roze-oranje kleur, daarachter de abdij van Montmajour, La Montagnette en de Alpilles en in de verte de Cévennes in teer blauw (er staat een oriëntatietafel).

★★ Amfitheater (de Arena) Plattegrond II 2-3

Rd-pt des Arènes - ☎ 04 90 49 36 86 - www.patrimoine.ville-arles.fr - ♿ - mei-sept.: 9.00-19.00 u; maart-april en okt.: 9.00-18.00 u - gesl. 2de za, zo van sept. en bep. feestd. - € 4,50 (tot 18 jaar gratis) - € 5,50 in juli-aug.

Het amfitheater dateert waarschijnlijk uit het einde van de 1ste eeuw, een tijd waarin de Romeinse stad bloeide en waarin de eerste stadsuitbreiding plaatsvond. Het naastgelegen theater was gereserveerd voor 'culturele' aangelegenheden, wat ontbrak was een plaats voor gladiatorengevechten.

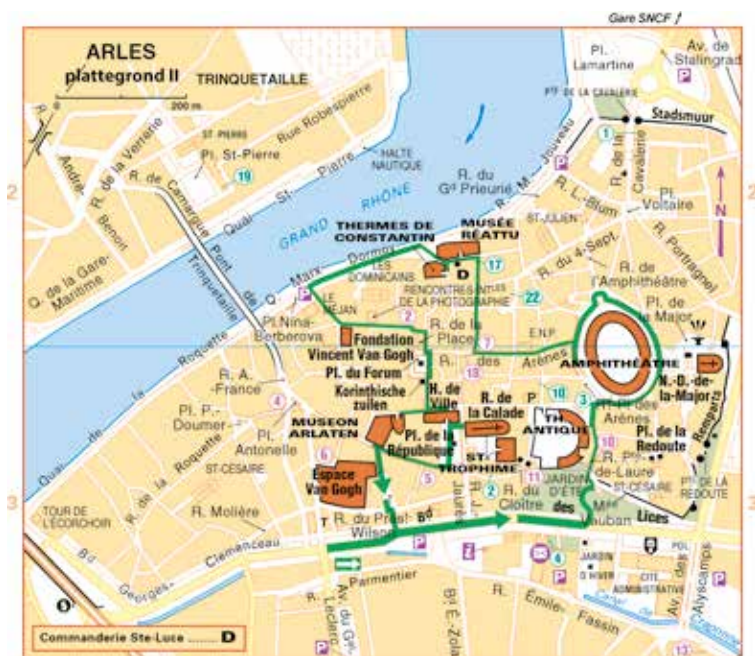
Het was 136 bij 107 m groot en bood plaats aan 21.000 toeschouwers. Met als voorbeeld het Colosseum van Rome is dit amfitheater iets groter dan dat in Nîmes. De arena van 69 m bij 40 m was ter bescherming van de tribunes gescheiden door een muur en overdekt met een planken vloer, waaronder zich de installaties, de kooien met de wilde dieren en de decors bevonden.

Het einde van de oudheid was een onzekere tijd en het bouwwerk werd een schuilplaats, een soort woonfort dat zich in de middeleeuwen ontwikkelde tot een stad in de stad, met meer dan tweehonderd huizen en twee kapellen, gebouwd van de stenen van het amfitheater. Hierdoor was het bouwwerk verminkt maar niet gesloopt. In 1825 werd het ontruimd, waarna de restauratie begon. Nu is het het belangrijkste monument van de stad – en het drukst bezocht – en worden er talloze voorstellingen gehouden, en natuurlijk de *corridas des ferias*.

Loop terug langs de arena en neem de Rue des Arènes naar rechts.

Op nr. 16 is de **École Nationale Supérieure de la Photographie** gevestigd in het voormalige herenhuis Quinquaran de Beaujeu, dat in Parijse stijl is opgetrokken met een binnenplaats en een portaal met een grillig fronton. De ruimte is inmiddels te klein en in 2017 verhuist de school naar een nieuw gebouw tegenover de Ateliers SNCF (zie blz. 219).

Neem rechts de Rue de Vernon en vervolgens de Rue Réattu.

OVERNACHTEN	Hôtel Mireille.....19	La Gueule du Loup.....18
Hôtel des Acacias.....1	Hôtel Jules César.....4	Le Criqueet.....10
Hôtel Calendal.....3	UIT ETEN	Le Galoubet.....2
Hôtel de l'Amphithéâtre.....10	L'Atelier de Jean-Luc Rabanel.....5	Le Gibolin.....4
Hôtel de la Muette.....22	L'Autruche.....6	Le Jardin de Manon.....13
Hôtel du Cloître.....2	L'Ouvre-Boîte.....11	Querida.....7
Hôtel du Musée.....17		

★ Musée Réattu Plattegrond II 2

10 rue du Grand-Prieuré - ☎ 04 90 49 37 58 - www.museereattu.arles.fr - maart-okt.: 10.00-18.00 u; rest v.h. jaar: 10.00-17.00 u - gesl. ma en bep. feestd. - € 8 (gratis de 1ste zo van de maand) - rondleidingen mogelijk, vraag inlichtingen.

De doolhof van zalen en trappen die de voormalige, grootse **Priorij van de Maltezer Ridders** (15de-17de eeuw) kenmerkt, verleent dit museum een vreemde charme. Het is het woonhuis-atelier geweest van de in de stad geboren schilder **Jacques Réattu** (1760-1833). Zijn doeken vormen een groot deel van de bonte collectie van het museum, dat fantastisch is ingericht. Klassieke werken hangen naast hedendaagse in een opmerkelijk historisch kader.

Hoogtepunten zijn de **schenking van Picasso**★ (57 tekeningen en een doek uit 1971), de omvangrijke **fotografische collectie**★ waarmee de plaatselijke fotograaf **Lucien Clergue** was begonnen (meer dan 5000 foto's die afwisselend tentoongesteld worden), tekeningen van modeontwerper **Christian Lacroix**, eveneens hier geboren, moderne beeldhouwwerken (César, Richier, Zadkine) en schilderijen (Prassinis, Alechinsky).

Aan de overkant staat de **Commanderie de Sainte-Luce** (D). Werp, als u het geluk hebt dat het hek openstaat, een blik op de binnenplaats.

Vertaling	Henriëtte Gorthuis, Mieke Moors, Rob de Ridder, Marieke van Ommeren, Willemien Werkman
Eindredactie	Theo Scholten en Jaap Verschoor
Opmaak	Asterisk*, Amsterdam
Omslagfoto	Shutterstock/StevanZZ
Oorspronkelijke titel	Provence
Oorspronkelijke uitgever	Michelin, Parijs
Uitgevers	Philippe Orain (Michelin, Parijs) Lieven Defour (Lannoo, Tielt) Hélène Payelle, Stéphanie Vinet
Eindredactie	Guylaine Idoux, Hervé Kerros, Christine Barrely, Louise Druet, Anne Duquénoy, Sandrine Favre, Stéphanie Vinet
Redactie	Christelle Le Déan
Grafisch ontwerp	Keppie&Keppie, Varsenare
Omslagontwerp	Géraldine Deplante, Iulia-Elena Fontanine, Thierry Lemasson, Florica Paizs
Cartografie	Didier Broussard (omslag), Marie Simonet (beeldredactie), Isabelle Foucault, CDT des Bouches-du-Rhône, ADT Vaucluse Tourisme
Met dank aan	

© Michelin

© Cartografie: Michelin

© Nederlandse tekst: Uitgeverij Lannoo, nv, Tielt, 2017

Het redactieteam heeft de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie (prijzen, adressen, bezoeken, telefoonnummers, bezienswaardigheden, internetadressen) worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld.

Deze gids bestaat voor en door u; u bewijst ons dan ook een grote dienst door eventuele tekortkomingen of vergissingen te melden. Aarzel niet om ons uw opmerkingen en suggesties over de inhoud van deze gids mee te delen. Bij een eerstvolgende bijgewerkte editie zullen wij daar rekening mee houden.

Contactadres

De Groene Reisgids
Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt
degroenereisgids@lannoo.be

De Groene Reisgids
Uitgeverij Terra Lannoo bv
Papiermolen 14-24
NL-3994 DK Houten
degroenereisgids@terralannoo.nl

www.lannoo.com

D/2017/45/73 - NUR 512
ISBN 978 94 014 3946 6

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.